החות'ים מקדמים ברית עם ארגון טרור סומלי כדי להדק את המצור בים האדום

written by אלי קלוטשטיין | 27.06.2024

החות'ים, השלוחה האיראנית בתימן, הצליחו להפחית את תנועת המכליות בים האדום בעשרות אחוזים וכך לפגוע באופן חמור בסחר הימי שבין המזרח הרחוק לאירופה. לפי נתונים שפורסמו עד כה, למשל, בין דצמבר לפברואר התמעטו מספרי המכליות באזור ב-90 אחוזים. עם זאת, כוחות הקואליציה הימית שמובילים האמריקנים והבריטים מנסים לסכל ולעיתים גם בהצלחה את הפעילות החות'ית, להגביל אותה, ולהפחית את מספר המתקפות על כלי השיט. מכיוון שהנזק העיקרי של המצור על הים האדום הוא כלכלי, ובגלל שזו ציפור נפשן של מדינות רבות, מאמץ בינלאומי רב מופנה לנושא זה.

אלא שלא אלמנה תימן: בניסיון להגביר את הלחץ על נתיבי השיט החלו החות'ים לחפש בנות ברית חדשות, שעל רקע אידיאולוגיה משותפת יסייעו להם להטביע אוניות מסחר תמימות כהפגנה של מחאה אותנטית נגד המלחמה בין חמאס לצה"ל בעזה. בכירים ביטחוניים בארה"ב אף ידעו לספר שהמאמצים הללו נשאו פרי בדמות הסכם טרי עם ארגון המורדים והטרור א-שבאב בסומליה, ארגון המסונף לרשת העולמית של אל-קאעידה.

ארה"ב סבורה שהחות'ים מבקשים למצוא בני ברית אחרים מלבד הסומלים, ושטרם הצליחו לעשות זאת עד כה. עם זאת, השותפות עם ארגון הטרור האפריקני תאפשר לאיראנים להדק את טבעת החנק על הכניסה לים האדום כשהם פועלים משני צידי היבשה של מפרץ עדן מתימן ומסומליה גם יחד.

לא סתם החות'ים חיזרו דווקא אחרי א-שבאב. כלל ידוע בכדורסל, למשל, הוא שמאמן טוב יודע לזהות את השחקן ה"חם", ולתת לו את הכדור כמה שיותר. ארגון הטרור הסומלי, כך נראה, הוא בהחלט אחד השחקנים החמים ביותר בזמן האחרון והחות'ים זיהו זאת בזמן.

בחצי שנה האחרונה, אומרים בכירים אמריקנים, המורדים הסומלים הצליחו לבטל את ההישגים הגיאוגרפיים שצבר מולם הצבא המקומי בשנתיים האחרונות. מזכר הבנות שחתמה אתיופיה עם חבל הארץ הבדלני סומלילנד עורר זעם כלפי המדינה השכנה, מה שהגביר את הגיוס לשורות א-שבאב. מימון גדול שהגיע לידי הארגון תרם לכך, וכיום מונות שורותיו 12-13 אלף לוחמים חמושים, שנאבקים במשטר המקומי.

אחד מפירות הסיכום האחרון עם החות'ים, כך נראה, הוא לספק כלי נשק מתקדמים ללוחמי א-שבאב ולשדרג את יכולותיהם וכך להגיע להישגים גדולים עוד יותר מול הצבא המקומי. לפי הדיווחים, החות'ים שלחו מהנדסים לצפון סומליה כדי לאפשר לא-שבאב לבנות כלי נשק מתקדמים, פצצות ועוד. אבל בלי קשר למאבק בצבא המקומי, תחשבו לאן יכולים להגיע טילים

וכטב"מים שיספקו האיראנים לבדלנים הסומלים לו ישוגרו הללו מאזור מרכז אפריקה.

זו לא הפעם הראשונה שהמערב רואה ניסיונות תפוצה נרחבת של כלי נשק לאזור סומליה. עיצומים שהטילו האמריקנים נועדו לסכל את העברות הנשק והכספים לארגון הסוני, ובעבר פעלו האמריקנים באופן דומה ופרטני על אנשים שנחשדו כמקדמים הברחות נשק מתימן לסומליה. אז היעד היה ענף של דאעש במדינה, אולם גם א-שבאב כאמור, ארגון המסונף לאל-קאעידה נהנה מההפקר באותה עת.

אלא שכעת, לפי הסברה, מדובר על הסכם שיאפשר לא-שבאב להשיג אמצעים מתוחמים הרבה יותר: כך למשל, ייתכן שהם יקבלו טילים נגד מטוסים, כטב"מים התקפיים ועוד. כבר במרץ דיווחה רשת תקשורת מקומית כי פיראטים סומלים הציבו כלי נשק נגד מטוסים על ספינה שחטפו בים האדום, ולפי מידע מודיעיני התברר כי כלי נשק אלה אולי מקורם בקשרים שבין החות'ים לא-שבאב. בשלב הנוכחי האמריקנים בעיקר בודקים אם ועד כמה טהרן עצמה מעורבת בהסכם ובאספקת הנשק, מה שעשוי להיות כאב ראש רציני יותר מבחינת וושינגטון.

בכל מקרה, אמצעים מתוחכמים עוד יותר, כגון טילים בליסטיים או טילי שיוט, לא יעברו כנראה בזמן הקרוב לסומליה. הם כבר נמצאים בסקאלה אחרת. כדי לספק אותם לשותפיהם החדשים בסומליה, החות'ים יצטרכו לאמן אותם בשימוש בכלי נשק אלה, לספק להם סיוע לוגיסטי, ציוד רב ותשתיות לאחסון דלק, בסיסי שיגור ועוד.

כמובן, ניתן לאמן את החמושים הסומלים באיראן או בתימן בשימוש בכלי נשק כאלה, ואפשר אפילו להבריח אותם למדינה. אבל בכל זאת מדובר במבצע מורכב, שיחשוף את האישים משני הצדדים לאפשרות שיסוכלו על ידי כוחות הקואליציה. כמו כן, צריך לזכור שמדובר בברית חדשה, וכי הסומלים הם ארגון לא יציב או שליט במדינה. כידוע, אתה לא מיד שולח את התותחים הכי כבדים שלך לשחקן הבעייתי בשכונה.

הקשר הסוני-שיעי

אחד הנושאים המעניינים שקשורים לברית החדשה הוא העובדה ששני הצדדים מגיעים עם אידיאולוגיה דתית שונה ואפילו יריבה: החות'ים הם שיעים ועובדים עם איראן, בעוד שא-שבאב הוא ארגון סוני שכפוף לרשת הטרור העולמית של אל-קאעידה.

אך למעשה, אין זו הפעם הראשונה שהחות'ים עובדים עם סונים, ועם אל-קאעידה בפרט. בחודשים האחרונים דווח כי פעילי הטרור התימנים החלו לשתף פעולה עם הענף המקומי של אל-קאעידה בארצם (AQAP), ובין היתר העבירו להם כטב"מים, טילים תרמיים וציוד מעקב, וכן סיפקו להם סיוע לוגיסטי. יתרה מכך, נראה כי לאחר זמן לא מועט ששני הארגונים נאבקו ביניהם בשטח, מעדויות עולה כי חילופי האש ביניהם נפסקו. כמו כן, פעילים משתי קבוצות הטרור החלו להילחם יחד, כתף אל כתף. גופות של פעילי אל-קאעידה נמצאו לצד בכירים חות'ים בתום קרבות בתימן.

שיתוף הפעולה הזה עשוי להיות חלק ממגמה נרחבת יותר של השנים האחרונות, כאשר אל-קאעידה ואיראן החלו לשלב ידיים כחלק מציר טרור עולמי. כחלק מהשותפות הזאת, האיראנים אף נתנו מקלט לבכיר אל-קאעידה שחוסל בארצם. בכיר במחלקת המדינה האמריקנית סיפר באפריל כי טהרן עדיין מוסיפה לאפשר לאל-קאעידה לפעול משטחה, ומשם להעביר לוחמים וכסף לדרום אסיה, סוריה ועוד.

אלא שההסכם החות'י הוא חלק גם ממהלך נרחב יותר של איראן ביבשת השחורה. בשנים האחרון טהרן השקיעה הרבה מאוד מאמצים, כסף, כוח אדם ותשומות בחדירה למזרח אפריקה, בין היתר כדי לגרוף הישגים כלכליים, לעקוף את החרם המערבי עליה וגם לצורך פעילות טרור. בפרט, איראן החלה להשקיע הרבה מאוד מאמצים כדי לקנות דריסת רגל במדינות באזור הסאהל – רצועה המשתרעת מסודן ועד למאוריטניה – במטרה להעמיק את אחיזתה הכלכלית באזור, לאתר נקודות חדשות שבהן אפשר לעודד תאי טרור, ובעיקר בשביל להוות משקל נגד למהלכי הנורמליזציה עם ישראל וקידום הסכמי אברהם. עדות לחשיבות של אפריקה בעיני ראשי הציר האיראני עולה גם מדברים שאמר ראש פיקוד אפריקה של צבא ארה"ב רק השבוע, שלפיהם מאז 2008 גדל שיעורם העולמי של לוחמי הג'יהאד ביבשת כולה פי עשרה.

אבל כדאי גם לתהות אם להתפתחות החדשה הזו באפריקה יש נגיעה לישראל, ואם מדובר באיום חדש מבחינתנו. אז הנה כמה נתון בסיסי חשוב: המרחק בקו ישר בין ישראל לסומליה עולה על 3,000 קילומטרים בדרך הקצרה ביותר – וזה מרחק גדול מדי לכטב"מים, וגם לטילי קרקע-קרקע "פשוטים".

לטהרן יש טילים בליסטיים שיכולים לצלוח את המרחק הזה, וגם החות'ים רכשו יכולות בליסטיות בסיוע איראני. עם זאת, לא מדובר ביכולות שפשוט אפשר להעביר לסומליה ולשגר משם. כאמור, הפעלת טכנולוגיות כאלה דורשת הכשרה, תשתיות נרחבות וידע שפשוט לא קיים בסומליה.

מלבד יכולות, חשוב לציין שלסומלים בהחלט יש כוונות. כבר ב-2009 פרסם א-שבאב איומים על ישראל, וייחס לקשרים איתה את העילה לפיגועים שביצע – כמו למשל מתקפה על מלון בניירובי, שלדבריו, אירעה בגלל ההכרה של הנשיא לשעבר דונלד טראמפ בירושלים כבירת ישראל. עם תחילת המלחמה הצהיר הארגון שהסכסוך אינו רק "הקרב של סיעות אסלאמיות באדמת פלסטינית, אלא הקרב של האומה המוסלמית כולה", וקרא למאמינים מוסלמים להתאסף ו"לתמוך במוג'הידין שנלחמים נגד ישראל". לפי דיווחים שונים, המלחמה בעזה אכן נוצלה על ידי הארגון כפלטפורמה שבאמצעותה הצליח להרחיב את שורותיו ולהגדיל את מספר המתגייסים לארגון הטרור. הרשתות החברתיות הופכות לבמה שבאמצעותה הוא מסית נגד ישראל, ומעודד אלימות והקצנה.

בשל הכוונות של א-שבאב לפגוע בישראל, ועל רקע הקשרים שלו עם החות'ים, עולה החשש כי הסומלים יבקשו לתקוף אינטרסים שונים של ישראל ביבשת אפריקה. לפי התרעות של סוכנויות

ביון מקומיות נראה כי אכן החל הארגון עם פרוץ המלחמה במהלכים כאלה, שלפי שעה לא צלחו. זהו איום נוסף על ישראל, אף שמטבעו הוא נקודתי וממוקד.

לפיכך, בשלב הנוכחי נראה כי עיקר הנזק האפשרי מהסומלים למטרות מערביות עשוי להתרחש בגזרת הים האדום, ובפרט נגד כוחות אמריקניים או בריטיים. תסריט אפשרי אחד הוא שימוש במערכות נגד מטוסים שהתימנים קיבלו מאיראן ושדרגו, וכן בכטב"מים, כדי לפגוע בספינות של ארה"ב או בכלי טיס של הצי האמריקני. כמובן, אם הארגון יפנה עכשיו מאמצים נרחבים יותר לחטיפת ספינות שעוברות באזור, כפי שאירע עם פירטים סומלים בתחילת העשור הקודם וכפי שגם קרה לפחות פעם אחת מאז תחילת המלחמה הרי שכאב הראש שצפוי לעולם מטבעת החנק על הים האדום רק יגבר. אפילו ספינות שיעשו את דרכן לאזור כף התקווה הטובה וישוטו בנתיב צפוני יחסית יעמדו תחת איום של חטיפה. בעשור הקודם, צריך לזכור, היה צורך בקואליציה בינלאומית מרשימה כדי למגר את הסכנה הסומלית לנתיבי השיט.

ואף על פי כן, ישראל צריכה להסתכל על הפוטנציאל לחזית נוספת שטמון בהסכם הזה. הרי גם לחות'ים לא היו טילים בליסטיים לפני אי אילו שנים, והם לא היו מסוגלים לפגוע בישראל. אף שלוקח כמה שנים להקנות יכולות כאלה החות'ים הוכיחו שניתן להתגבר על המכשול הזה בעזרת הרבה רצון ומאמץ. אם המורדים התימנים הגיעו למצב שביכולתם לשגר טילים בליסטיים על ישראל, ייתכן שגם א-שבאב יוכלו לעשות זאת בעתיד.

המאמר פורסם במקור ראשון, בתאריך 26.6.2024.